

Indicacions subjectives entorn de la llengua catalana

Carles Castellanos i Llorenç

(Doctor en Teoria de la Traducció per la UAB)

La doctora Àngels Viladot, en el seu article entorn de la percepció social de la llengua catalana publicat el 8 de gener al diari *Avui*, ens aporta unes dades entorn del retrocés de l'adhesió envers la llengua catalana entre els anys 1987 i 1999 que podrien ésser interessants i fins i tot aprofitables si no estiguessin exposades amb tanta imprecisió des del punt de vista sociolingüístic.

No discutiré, doncs, aquí els termes generals d'aquest retrocés –d'altra banda detectat i denunciat des de fa temps i des de diferents òrgans d'expressió– i em referiré sobretot a la fragilitat de l'entorn ideològic amb què l'autora n'ha embolcallat l'explicació.

D'entrada ja sobta el marc teòric de tipus vitalista amb què encapçala l'article «Les llengües... com els éssers vius neixen, es desenvolupen, tenen etapes de plenitud i de senectut». La doctora Viladot no deu ignorar que la metàfora vital no és acceptable en els estudis seriosos sobre l'ús social de les llengües i sap perfectament que no s'ha demostrat que allò que fa que una llengua sigui més o menys parlada tingui res a veure amb la seva edat ni amb cap mena de desgast que es pugui assimilar a la deterioració biològica. L'ús de les llengües depèn fonamentalment de factors socials i polítics que incideixen en les formes que pren el contacte entre llengües en cada cas; i si bé es pot parlar d'una evolució històrica de l'ús de les llengües, qualsevol anàlisi mínimament sòlida s'ha de fonamentar en aquestes causes abandonant les equívokes consideracions biològiques. Com explicaria aquesta pseudo-teoria el fet que una llengua com l'anglesa, que havia estat percebuda en un moment de la seva història com a “moribunda” davant l'expansió del francès, hagi aconseguit la “vitalitat” que té en els nostres dies? I quin fonament podria donar al “renaixement” de la llengua hebrea?

No dubto pas que la doctora Viladot ho sàpiga, tot això. Sap que les llengües “neixen”, “es desenvolupen”, tenen etapes de “plenitud vital” i de “senectut”... Però també sap que poden “ressuscitar”... o es poden “subdividir” o “agrupar” entre elles, o gaudir de “vitalitat” en un àmbit d'ús i “estar mortes” en un altre, etc., seguint uns fenòmens que no són propis del comportament dels éssers vius. Però això no li ha impedit d'emmarcar el seu treball en la imatge depriment d'un procés d'envelliment.

Els comentaris amb què acompanya l'exposició d'algunes dades no són pas menys sorprenents. Què vol dir, per exemple, des del punt de vista sociolingüístic, que el català «de totes les comunitats autònomes és el grup autòcton més petit en nombre respecte als immigrants amb què comparteixen el territori»? Vol dir que la llengua catalana es parla comparativament menys que la basca? La doctora Viladot sap que això no és cert. ¿Cal, doncs, donar una interpretació racial a la seva observació, en el sentit que hi ha pocs catalans “purs”, per

exemple? Això ja ho sabem i havia estat dit i repetit innombrables vegades. ¿O cal interpretar, per ventura, que el català que parlen les persones que no són d'origen català no és avaluable des del punt de vista lingüístic? O que si parlen espanyol no poden parlar català? La confusió entre els fets demogràfics i els fets lingüístics no ajuda gens en aquest cas a la comprensió de la realitat.

D'altra banda, la consideració del contacte entre llengües és, en l'article que comentem, excessivament simplista. L'autora escriu: «Actualment s'opta pel català i el castellà indistintament i s'introdueix l'anglès.» I ja està. Cal fixar-se en aquest adverbí fluid: “indistintament”. I en la vaguetat de l'expressió “i s'introdueix”. I què se n'ha fet de les altres llengües en ús al nostre país? No “s'introdueix” la llengua àrab en algun ús? O no s'usen “indistintament” l'amazig (o berber) i el català en alguna zona? Es parlen “indistintament” el català i l'espanyol a Barcelona i fora de Barcelona? O l'ús d'aquestes dues llengües és idèntic més amunt de la Diagonal i més avall d'aquesta avinguda de la capital? Les expressions utilitzades no resisteixen els matisos mínims necessaris en aquesta mena de consideracions socials. Les afirmacions són ambigües i tampoc en aquest cas no han estat matisades o aclarides convenientment.

El més desconcertant en conjunt és que les intencions manifestades per l'autora, en el paràgraf final, on escriu que la llengua catalana «és fonamental per a la definició de la identitat autòctona d'aquest país nostre», són contradites per ella mateixa tot al llarg de l'article. Els aspectes que mostren un retrocés en la lleialtat lingüística són obertament aplaudits per l'autora: «el fervor del fet català ha declinat... Al meu entendre, *això és bo*» (el subratllat és nostre). I aquesta “declinació” és, a més, qualificada de “realista”, com també és valorat positivament el fet que la llengua espanyola sigui utilitzada darrerament per algun parlamentari al Parlament de Catalunya.

Com vol la doctora Àngels Viladot que «aquest país nostre» recuperi l'ús social de la llengua amb consideracions favorables al retrocés del seu ús públic i al retrocés de l'adhesió social al seu ús? La contradicció és flagrant i ens mostra el que hem insinuat en el títol del nostre article. Sembla com si Àngels Viladot s'hagués deixat portar per prejudicis que, a l'hora de valorar uns fets socials la porten a defensar un model lingüístic que tendeix a predicar l'augment de la presència simbòlica de la llengua espanyola a Catalunya. De fet, en lloc de mostrar objectivament uns indicadors socials tal com ens promet en el títol, l'article es converteix en un indicador de quin voldria l'autora que fos l'ús de les llengües al nostre país. Una actitud poc compatible amb el rigor sociolingüístic i prou distanciada també d'una política lingüística clarament favorable al foment de l'ús social de la llengua catalana. ♦